

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE
MANAS ÜNİVERSİTESİ

MUS ALPARSLAN
ÜNİVERSİTESİ

DÜNYA ETHNOSPOR
KONFEDERASYONU

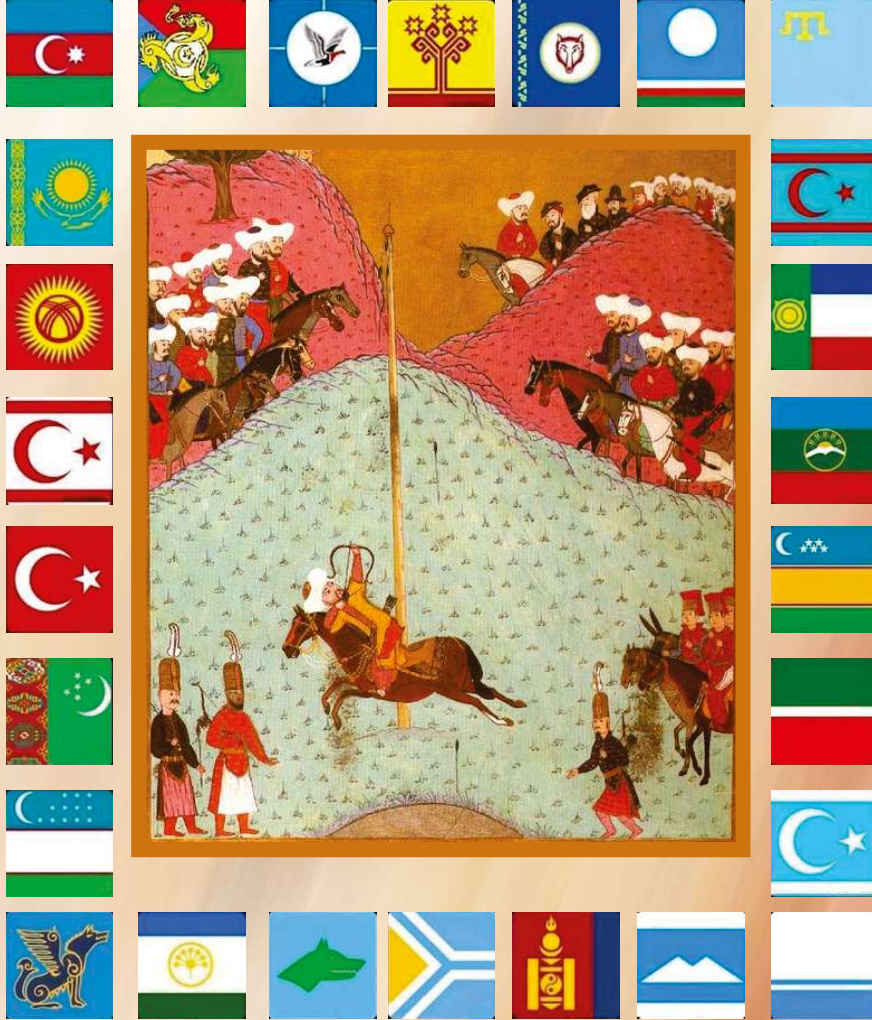

TÜRK
KENEŞİ

TÜRK TARİH
KURUMU

TÜRK HALKLARININ GELENEKSEL SPOR OYUNLARI VIII

Kahramanmaraş 2019

ANTİKİTEDEN MODERN OLİMPİYATLARA BOCCE SPORUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Mutlu TÜRKMEN*

Öz

Bocce sporu tarihi binlerce yıl öncesine uzanan antik oyunlardan bir tanesidir. Eski Mısır ve Anadolu'da ilk kayıtları bulunan sporun Yunan ve Roma İmparatorluğu eliyle Avrupa kıtasına geçtiği ve burada da çeşitli bölgelerde farklı ölçülerde ve niteliklerde toplarla ve sahalarda oynanarak yaygınlık kazandığı bilinmektedir. Çeşitli dönemlerde yasaklamalarla birlikte yaygınlığı kısıtlansa da oyun varlığını sürdürmüş, pek çok olimpiik spor disiplini gibi 19. yüzyıl sonlarından itibaren farklı disiplinleri standartlaşarak uluslararası örgütleri oluşturulmuştur. Bu disiplinlerin üst yönetim çatısı olarak 1985 yılında kurulan Confederation Mondiale Sport Boules (CMSB) ise 1986 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin tanıdığı teşkilatlar arasına girmiştir. Bu araştırmada tarihsel perspektifte Bocce'nin spora dönüşmesi, Türkiye'deki gelişimi ve 2024 Paris Olimpiyat Oyunları için adaylık süreci ele alınmıştır.

1. Tanımlar

Bocce İtalyanca bir kelime olup, Fransızca karşılığı *Boule*, İngilizce karşılığı ise *Bowls*'tur. İtalya'da Bocce kelimesi Raffa, Boule (Volo) ve Petanque oyun sistemlerinin her üçünü de ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Fransa'da Boule sporuna başlangıçta *Lyonnaise* (liyonez) denilirken, son zamanlarda bu kelime coğrafi bir bölgeyle (Lyon bölgesi) sınırlı olması nedeniyle kullanımdan kalkmıştır. Yerel olarak *Lyonnaise* kelimesi kullanılmaya devam edilse de uluslararası alanda Boule kelimesi benimsenmiştir. İtalyanlar ise her iki kelime yerine, Volo kelimesini kullanmaya devam etmektedir (Türkmen, 2007).

Bu oyunlarda kullanılan küçük çaplı top, Fransızca 'but', İtalyanca 'pallino' ve İngilizce 'jack' olarak, Türkçede ise yeni çıkarılan yönetmeliklerde *misket* olarak tanımlanmaktadır. Türkçeleştirme için Bocce kelimesi yerine, *Bilye* veya *Misket* Sporları demeyi düşünmenin

* Bayburt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu; Uluslararası Bocce Konfederasyonu (CBI) Başkanı.

yanında her iki kavramın da yine yabancı kökenli olduğu göz önünde tutulduğundan tercih edilmemiştir. Bilye, İtalyanca 'biglia', misket ise Fransızca 'mousquet' kelimesinden gelmektedir. Petanque aynen kullanılmaya devam edilmekle birlikte, Türkçe okunduğu gibi 'Petank' olarak yazılması benimsenmiştir. Görünen o ki, bilye ve misket nasil günlük konuşma dilimizin bir parçası haline geldiyse, kısa süre içerisinde Bocce, Boule ve Petank kelimeleri de herkesçe bilinen ve kullanılan kelimeler olacaktır (Türkmen, 2007; Uçmaz, 2010).

2. Tarihsel Süreç

Neolitik Çağa ait kazılar Çatalhöyük'te bulunan yuvarlak taş topların tarihinin MÖ 9000'lere kadar uzandığını gösteriyor. Tarihçede bu bilgiye yer veren CMSB (Dünya Boule Sporları Konfederasyonu), yuvarlak toplarla oyun oynandığına dair kesin bulguları ise MÖ 5000'li yıllarda Mısır'a dayandırıyor. Modern Bowling sporunun tarihi ve adresi de bu kayıtlarla örtüşüyor. Birkaç bin yıl sonra ise, Eski Yunanda topların bir güç gösterisi olarak en uzağa atılmaya çalışıldığı biliniyor. Ünlü tıpçı Hipokrat da bu tür egzersizleri tavsiye etmiştir. Oyun bugünkü halini ise Roma İmparatorluğu döneminde almış, atılan topların bir çizgi veya hedefe yakınlığı amaç olmuştur. Bu hedef daha sonra küçük bir top (misket / but / jack / pallino) olmuştur. Miskete en yakın olanın sayı kazanması esası, günümüzde de bu oyunun temelini oluşturmaktadır. Orta Çağa gelindiğinde, Bocce Fransa ve İtalya'da birçok şehrin meydanında oynanan yaygın bir oyun haline gelmiştir (Bruno, 1996; Reesink ve Reesink, 2004; Di Chiara, 2005; Türkmen, 2007).

20. Yüzyılın başından itibaren yerel geleneklere göre geliştirilen bu oyun, oynandığı bölgeye göre 'Lyonnaise' (Liyonez), 'Raffa' ve 'Petanque & Jeu Provençal' gibi isimler almış ve tatil, göçler, sömürgecilik gibi etkenlerle de diğer ülkelere yayılmıştır. Değişik ülkelerde ulusal federasyonların kurulmasını müteakip,

1946 yılında FIB (Uluslararası Boule Sporları Federasyonu),

1958 yılında FIPJP (Uluslararası Petanque & Jeu Provençal Federasyonu),

1982 yılında CBI (Uluslararası Bocce Konfederasyonu) kurulmuştur.

Bu üç uluslararası federasyon 1985 yılında bir araya gelerek CMSB (Dünya Boule Sporları Konfederasyonu)'nu oluşturmuştur. CMSB, 15 Ekim 1986 yılında IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) tarafından tanınmıştır. CMSB günümüzde IOC'ye bağlı olarak ARISF, GAISF ve IWGA gibi önemli

örgütlerin de içerisinde bulunmaktadır. Ayrıca Bocce'nin bedensel engellilerde yer alan bir uygulaması da paralimpik oyunlarda 'Boccia' adıyla oynanmaktadır. Zihinsel engelliler için de kolaylaştırılmış bir Bocce modülü uygulanmakta ve Özel Olimpiyatlarda bu oyuna yer verilmektedir.

2003 yılında Bocce'nin farklı bir versiyonu olan ve daha çok İngiliz Milletler Topluluğunda (Commonwealth Countries) yaygınlaşmış olan 4. disiplin, Lawn Bowls (Türkçeye Çim Topu olarak aktarılmış ve talimatlara bu isimle eklenmiştir) disiplininin uluslararası federasyonu olan World Bowls, CMSB çatısı altına girmiş ve böylelikle CMSB çatısı altında yaklaşık 120 üye ülke federasyonunun bulunduğu büyük bir örgüt haline gelmiştir. Ancak World Bowls, 2015 yılından itibaren CMSB çatısından ayrılarak faaliyetlerini müstakil olarak sürdürmeye başlamıştır.

Bugün Bocce'nin altında toplanan bu sporlar, IWGA (Dünya Spor Oyunları), Akdeniz Oyunları, Asya Oyunları, Commonwealth Games (İngiliz Milletler Topluluğu Oyunları), Paralimpik Oyunlar, Özel Olimpiyatlar, Küçük Avrupa Ülkeleri Oyunları gibi Dünya Sporunun en gözde organizasyonlarının bir parçası olmanın yanında, Yaz Olimpiyat Oyunlarının da önde gelen adayları arasındadır.

Yukarıda belirtilen her dört uluslararası federasyon da ayrı ayrı yıllık Dünya ve Kıtasal Şampiyonalarını ve sayısız uluslararası turnuvaları yapmaya devam etmektedir.

3. Ülkemizde Bocce

Ülkemizde ilk kez 1990'lı yılların başında Bocce'nin Raffa sistemi oynanmaya başlanmış, 1995 yılında bu spor Herkes İçin Spor Federasyonu çatısı altına girmiştir. Daha sonra Beyzbol ve Softbol Federasyonuna bağlanan Bocce sporu, 14 Ekim 2004 tarihinde Merkez Danışma Kurulu kararıyla Bowling ve Dart ile birleştirilerek yeni bir federasyon çatısı altında toplanmıştır (Türkmen, 2007; Türkmen, 2011).

Ülkemizde Bocce'nin tarihi gelişimi incelenirken, Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonu (TBBDF) altında yapılan çalışmaların ayrı bir başlık altında sunulması gerekiyor. Zira TBBDF öncesinde Bocce kelimesi sadece Raffa oyununu ifade ederken, 2005 yılından sonra özellikle 2006 yılında TBBDF'nin özerklik kazandığı tarihten sonra Bocce zaman içerisinde Raffa, Volo, Petank ve Çim Topu oyunlarının dördünü de ifade eden bir kelimeye dönüşmüştür (Türkmen, 2011).

GSGM tarafından federasyonların özerkleştirilmesi ile ilgili çalışmalar kapsamında, TBBDF 22 Ocak 2006 tarihinde 26057 sayılı Resmî

Gazetede yayınlanan kanunla ilk özerkleşen federasyonlar kervanına katılmıştır. 27 Mayıs 2006 tarihinde TBBD 1. Olağan Genel Kurul Toplantısı yapılmış ve bu toplantıda alınan karar gereğince, Volo ve Petank oybirliğiyle Federasyonun bünyesine eklenmiştir. Çim Topu disiplini ise 2008 yılında yapılan 2. Olağan Genel Kurulda Federasyonun faaliyetleri arasına ilave edilmiştir (Türkmen, 2011).

Bocce'nin ülkemizde gelişimi ile ilgili en önemli dönüm noktalarından bir tanesi bu sporun 2013 yılından itibaren Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından okul sporları faaliyetlerine eklenmesidir. Bocce, okul sporlarında hızla yaygınlaşmış ve günümüzde 81 ilde okullarda tüm kademelerde oynanan en yaygın sporlardan bir tanesi haline gelmiştir.

Bocce'nin hem ülkemizde hem de uluslararası düzeyde gelişmesi açısından en önemli gelişmelerden bir tanesi de 26 Mayıs 2018 tarihinde yapılan Uluslararası Bocce Konfederasyonu (CBI) Olağanüstü Seçimli Genel Kuruludur. Bu toplantıda Mutlu Türkmen tüm delegelerin oylarını alarak CBI başkanlığına seçilmiş ve önemli bir temsil görevi üstlenmiştir (CBI Web sitesi, 2019).

2024 Paris Olimpiyat Oyunlarına aday branşlar arasında yer alan ve Fransa'da yayınlanan bütün bültenlerde alternatif adaylar arasında genellikle hep üst sıralarda tercih edilen Bocce (Butler, 2018), Paris 2024 Düzenleme Kurulunun break dansı tercih etmesi ve IOC'nin bu kararı onaylamasıyla başarısızlıkla sonuçlanmıştır (IOC Web sitesi, 2019). Halbuki, IOC tarafından aday sporların değerlendirilmesine ve 2024 Yaz Olimpiyat Oyunlarının nihai programının belirlenmesine dair öngörülen takvimde, bu kararın Tokyo'da yapılacak 2020 Yaz Olimpiyat Oyunlarından sonra kesinleştirileceği duyurulmuştu. Dolayısıyla IOC yönetimi kendi aldığı kararın hilafına bir uygulama yaparak, başta Bocce olmak üzere pek çok önemli aday sporun önünü erkenden kesmiştir.

4. Sonuç

Bocce tarihçesi antik çağlara kadar uzanan bir oyun olup, 19. yüzyılın sonlarından itibaren standartları belirlenen ve farklı bölgelerde farklı isimler, materyaller, sahalar ve kurallarla oynanan modern bir spora dönüşmüştür. Bu disiplinler sırasıyla kendi uluslararası teşkilatlanmalarını sağlamış, daha sonra IOC nezdinde tanınabilirlik kazanmak (recognized sports) için bir üst yapı (CMSB) oluşturmuş ve 1986 yılında Olimpik yapının bir parçası haline gelmiştir.

IOC bünyesine katıldıktan sonra bu spor, başta Paralimpik Oyunlar olmak üzere bir dizi çok-sporlu büyük organizasyonunun parçası haline gelmiş ve Yaz Olimpiyat Oyunları için önemli aday branşlardan bir tanesi olmuştur.

Ülkemizde tarihçesi yeni olmasına rağmen, gerek uluslararası faaliyetlerde elde edilen başarılar, gerek okul sporlarında yakalanan yaygın uygulama çitası ve gerekse spor adamlarımızın uluslararası düzeydeki üst düzey temsil görevleri ile Türkiye Bocce sporunun lider ülkelerinden bir tanesi haline gelmiştir.

Kaynaklar

- Bruno, R. (1996). *Les Secrets de la Petanque & du Jeu Provençal*, Presses de Valmy, Paris.
- Butler, N. (2018). "New sports facing tougher process to be added to Paris 2024 Olympic programme", Erişim linki: <https://www.insidethegames.biz/articles/1066844/new-sports-facing-tougher-process-to-be-added-to-paris-2024-olympic-programme>
- CBI Web Sitesi (2019). Erişim linki: www.cbi-prv.org
- IOC Web Sitesi (2019). Erişim linki: <https://www.olympic.org/news/breaking-skateboarding-sport-climbing-and-surfing-provisionally-included-on-paris-2024-olympic-sports-programme>
- Di Chiara, D. (2005). *Storia Delle Bocce InItalia e nel Mondo*. Edizioni Po.Li.Graf, Pomezia.
- Reesink, HA & M. Reesink (2004). *Jeu de Boules*, Culemborg.
- Türkmen, M. (2007). "Bocce, Boule, Petank ya da Bilye Sporları; Tarihçe ve Terminoloji", Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonu Web sitesi; <http://www.tbbdf.gov.tr/>
- Türkmen, M. (2011). *Çim Topu, Raffa, Petank ve Volo Oyun Sistemleriyle Bocce: Tanımlar, Tarihçe ve Oyun Kuralları*. Neyir Yayıncılık, Ankara.
- Uçmaz, V. (2010). *Geleneksel Çocuk Oyunlarımız*, Neyir Yayıncılık, Ankara.